

Gaál Csaba: Szakírás

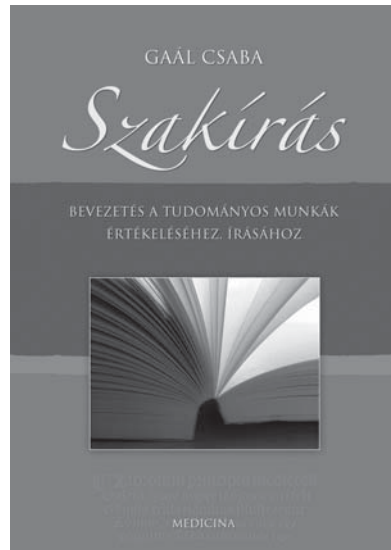
Bevezetés a tudományos munkák értékeléséhez, írásához

A magára valamit adó orvos manapság nem elégszik meg a tanulással és tudással, hanem megfigyeléseivel, kutatásaival igyekszik a tudomány kincsestárát gazdagítani, azt közzétenni, és ezzel a betegellátást szolgálja. Ennek kapcsán óhatatlanul találkozik a tudományos közlemények szakírói követelményeivel és útvesztőivel.

■ Dr. Széll Kálmán

Nem kevés orvost ismerek, akiknek az első szerkesztőségi bírálat vagy visszautasítás után ment el a kedve az írástól. Ennek elkerülésére kívánatos lenne, hogy minden orvos megtanulja a dolgozatírás mesterségét és művészetét, ami szinte egy szakmát jelent. Ezt akkor látjuk, amikor – tisztelet a nem kevés kivételnek – fiatal munkatársunk először ad a kezünkbe kéziratot, vagy valamely diplomamunka konzulenseként megtapasztalhatjuk a felsőfokú képzésben részesülő értelmiség „fogalmazgatlását”, tudományos kritikai tájékoztatatlanságát, fegyelmetlen gondolkodását és a mindennapos levélírás szintjét alig túlhaladó írói igénytelenségét. Orvosaink nagy része az idősebb kollégáktól, főnököktől tanulta meg vagy leste el a dolgozatírás műhelytitkait, vagy a szerkesztőségekkel vívott „harcból” levont tapasztalatok autodidakta módon tanították meg kutatni és írni. Mindezek elkerülése céljából ragadott tollat a szerző, hogy élettapasztalatai és az irodalom felhasználásával biztos tájékozódást, kapaszkodót nyújtson mindazoknak, akik az orvosi szakírás aknákkal teli mezejére merészkednek.

Tudom, a recenzió nem a szerzőről, hanem a művéről szól, mégsem tekinthetek el a szerző méltatásától, hiszen a mű szoros kapcsolatban áll a szerzőjével. Gaál Csaba valóban gazdag szakírói múlttal rendelkezik, hiszen csak hazai szakkönyveink sorát is hat kiváló munkával gazdagította, amelyek közül a Sebészet nívódíjat is nyert, és a hazai sebészeti könyvirodalomban páráját ritkító módon, 1991 óta uralva a könyvpiacot, immáron a hetedik kiadása van készülöben. Gaál Csaba a szorosan vett szakmájának (az általános sebészetnek) határterületein, az orvosi műveltség talaján, sőt szakmapolitikai kérdésekben is biztosan mozog. Szerkesztőségi levelei, hozzászólásai, vitairatai lényeglátásáról és a mai szakmapolitikai útvesztőkben biztos tájékozódó képességéről árulkodnak, műveltségéről tanúszkodnak, s helyenként sziporkáznak a szellemességtől. Kü-



lönös érdeme, hogy bár már évtizedek óta Németországban él, nem vesztette el kapcsolatát a hazai könyvkiadással és a magyar nyelvű szakirodalommal. Elkötelezett külhoni szakírónk ő, aki megszállott öre és avatott művelője a magyar orvosi nyelvnek. Jelen munkája sem úgy született, miként Zeusz fejéből fegyveresen kipattanó Pallasz Athénéé. Írásai, szerkesztései és kritikus szakirodalmi olvasása során a felmerülő problémákat és anomáliákat rendre feljegyezte, és azokat évtizedek óta gyűjtötte. Az így felgyülemlett anyag ekként „megérett”, s közlés után kiáltott. Ezeket a tapasztalatokat most művében a szerző közkinccsé tette, hogy általuk segítsen a szakíróknak, hogy ne kelljen mindenkinek előlről kezdeni a tapasztalatok megszerzését. Ha igaz, hogy más kárán tanul az okos,

akkor ebben az esetben ez biztosan érvényes. Főleg a fiatal szakírók számára olykor Kolumbusz tojását jelentheti e munka számtalan útmutatása, amelyek révén egyszerű választ kaphatnak megannyi problémájuk megoldására.

A szerző a Szakírás című – 292 oldalas – munkájában a nála megszokott precizitással és szinte teljességre törekvő sokoldalúsággal, de elsősorban gyakorlati megközelítéssel veszi sorra bonckés alá a tárgykörhöz szorosan vagy lazán kapcsolódó részleteket. Ennek kapcsán számos kérdést vet fel, azokat megválaszolja, és közvetlen, olykor szinte baráti hangon ad hasznos gyakorlati útmutatásokat, figyelmeztetéseket és óvásokat az olvasónak. A könyvet színessé, olvasmányossá és szemléletesé teszi a gyakorlatból vett számos konkrét pozitív és negatív példa. Bár a könyv oroszánrészét Gaál Csaba írta, szokásához híven nem habozott avatott társszerzőket is felkérni azokra a részekre, ahol mások nálánál mélyebb ismeretekkel rendelkeznek, így Bősze Péter, Dinya Elek, Geges József, Tóth Péter Benjamin (jogász) és Vasas Livia egy-egy fejezettel bővítették és színesítették a könyvet, mely 9 fejezetből áll. Ezekben számos alfejezet részletezi és osztályozza, rendszerezi a szerteágazó

Könyvrecenzió

mondanivalót. Minden fejezet, és egyes alcím is valamely neves ember aforizmájával kezdődik, amely mintegy megadja az alaphangot, egyúttal a fejezet mottójának is tekinthető. Minden fejezet végén irodalom segíti a bővebb megismerést. A szöveget ábrák, grafikonok és táblázatok teszik szemléletesé. Vannak szinte nélkülözhetetlen fejezetek, de akadnak olyanok, vagy olyan részletkérdések is, amikre csak speciális esetekben lehet kíváncsi az olvasó. A keresést nagymértékben segíti a könyv végén található tárgy- és külön névmutató. A rövidítések értelmezését összegyűjtve a könyv elején találja meg az olvasó, mely a könyv kezelhetőségét tovább segíti.

Az első fejezet általában foglalkozik a szakírással, majd a második a közlemények rejtelméit tárja fel. Ez különben a könyv talán legfontosabb és legterjedelmesebb fejezete (47 oldal). Nagyon értékes a nyelvi és ortográfiai kérdésekkel foglalkozó 37 oldalt kitevő fejezet is, amelynek ismeretét egyetlen szakíró sem nélkülözheti. Talán e tekintetben található hazánkban a legnagyobb zűrzavar. Szorosan ide tartozik a könyvtár, irodalomkeresés és bibliográfia kérdéskörét tárgyaló fejezet is. Külön fejezet tárgyalja a közleményírást, a kézirat összeállításának, megszerkesztésének műhelytitkait, amely 38 oldalban részletesen igazítja el az olvasót. Értékes még a már csak egyesekeket érintő „könyvírás” című 31 oldalnyi fejezet, ám a könyv foglalkozik a kiadókkal, szerkesztőségekkel, valamint a kutatási módszerekben nélkülözhetetlen biometriával, amelynek mellőzése vagy elnagyolása miatt sokan estek már el a közlés harcmezéjén, vagy kerültek az opponensek keresztútjába, de a szerzői joggal kapcsolatos kérdések ismerete is valamennyi szerzőnek hasznára válhat.

Döbbenetes adatokra derül fény egy, a szerző által a Nature-ben megjelent cikk idézése kapcsán is. Saját bevallás szerint „minden harmadik kutató legalább egy ízben inkorrekten viselkedett. Az anonim felmérésben 7760 tudós vett részt (biológus, orvos, fizikus, kémikus). A pénzt adó intézmény nyomásgyakorlására minimum egyszer megváltoztatták a munkatervet, a metodikát és az eredményeket. A válaszadók 12,5%-a tudatosan figyelmen kívül hagyta mások hibás adatait és megkérdőjelezhető interpretációját. 15,3%-uk szőnyeg alá söpört méréseket, ha úgy gondolta, hogy azok nem illenek a koncepcióba, míg 6%-uk kihagyta munkájából azon értesüléseket, melyek ellentmondtak eredményeiknek. Összesen a válaszadók 33%-a bevallotta, hogy legalább egy pontban megszegte a viselkedési kódexet”.

Illő, hogy a recenzor kritikát is felemlítsen. Miután azonban az ismertett könyvben kevés bizonyított „tudományos tény” szerepel, nem igazán tehetek eleget ennek a kíváncsornak, hiszen egyrészt a szerző számos kérdést többféleképpen válaszol meg, több lehetőséget említve, a megoldást az olvasóra bízva, másrészt nyitott kérdéseket is hagy, vagyis nem törekszik véleményének erőszakolt elfogadtatására. Hogy mely esetben ki, milyen tanácsot fogad el, vagy utasít el, az a körülmények, a vérmérséklet és ízlés kérdése, amit tiszteletben kell tartani, ezért nem képezheti vita tárgyát. A szövegben első megközelítésben talán soknak tűnnek az átfedések, ismétlések, ám ezek elkerülhetetlenek. Ismétlés a tudás anyja. Így is sok utalás van más fejezetekre, ha több volna, az bizonyára bosszantaná a folytonos lapozgatásra kényszerülő nyájas olvasót.

A könyv kitűnő papíron, kéthasábos nyomással, ízléses kivitelben jelent meg, amely kivitelezésében mindenben felveszi a korábban sokat irigyelt nyugati könyvkiadással a versenyt, és amely a Medicina Könyvkiadó igényes munkáját dicséri.

Gaál Csaba munkájához hasonló könyv ismereteim szerint még nem jelent meg a magyar könyvpiacra, csupán néhány közlemény vagy szerkesztőségi levél foglalkozott a szakírás témájával, illetve a szerzők a szerkesztőségek egymástól is eltérő, elsősorban formai követelményeit igyekeznek megtartani. Hályogkovács módjára is lehet persze a szakírással szerencsét próbálni. De hogy ne úgy járjanak, mint Mikszáth hályogkovácsa – aki, amikor felvilágosították, hogy minő komplikált dolgra vállalkozott, nyomban abba is hagyta beavatkozásait –, célszerű a szakírás művészetének és tudományának tanulmányozása és elsajátítása, hogy senkinek se kelljen abbahagyni a hályogműtétként kontármódon kivitelezett írásművészetet. Első megközelítésben a téma sokaknak talán kicsit elvontnak, nélkülözhetőnek tűnhet, ám abban biztos vagyok, hogy ha a szakírással egy kicsit is kokettáló olvasó kézbe veszi a könyvet, annak tartalomjegyzékét átnézi, biztosan kedvet kap a könyv megvásárlásához. Ezt a kedvet szeretném felkelteni azokban is, akik még nem vehették kezükbe a kiadványt, amit minden, a szakirodalom alkotó művelésével foglalkozó orvosnak, de egyáltalán minden írást megjelentető szakembernek, mint pl. a szakmapolitikusnak, s főleg azoknak, akik még csak a szárnypróbálgatások idejét élik, melegen ajánlok.

Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2007
292 oldal, 4600 Ft